

In Wolfheze

Elke week duikt EW in een kwestie die speelt in de maatschappij. Deze week: om natuur rond kwetsbare gebieden te herstellen, wordt op veel plekken **landbouwgrond omgezet in natuur**. Zo ook in het Gelderse Wolfheze.

Akkers, staakt uw wild geraas

Warner van der Louw

Foto's Rob Voss

Een tweemanshoge rij gekapte Amerikaanse eiken ligt langs de onverharde weg naar boerderij De Boschhoeve. 'Niet beklimmen,' staat op een bordje dat erop gespijkerd is. De bijbehorende tekening legt uit dat de boomstammen dan gaan rollen. Het mannetje op de tekening staat op het punt een smak te maken.

De bomen zijn gekapt in opdracht van de provincie Gelderland. Die laat ook de weg waar ze nu langs opgestapeld liggen, binnenkort verdwijnen. Het is allemaal onderdeel van een project om landbouwgrond om te zetten in natuur.

'Het is een beetje paradoxaal: je gaat de natuur herstellen en het eerste wat je doet, is honderden bomen kappen,' zegt Martin Mekking (48), de projectleider van de provincie Gelderland die de natuurhersteloperatie overziet. 'Toch is dat wel wat nodig is. De Amerikaanse eik hoort hier niet. Bovendien stonden er veel te veel van. Dat is slecht voor de biodiversiteit, de boomsoort levert nauwelijks iets op voor de rest van de natuur. Ze zijn ooit

gepland met het idee dat het hout kon worden, maar er is nooit gekapt. Hetzelfde geldt voor alle vogelkers hier, dat heeft veel andere soorten verdreven met dat gewoeker.'

Wolfheze ligt aan de rand van de Veluwe en is omgeven door heidevelden: de Reijerscamp, de Wolfhezerheide en de Doorwerthse Heide. Maar die zijn niet met elkaar verbonden. De akkers van boerderij De Boschhoeve liggen ertussen. Of beter gezegd: lagen ertussen. De familie verkocht 68 hectare van hun land in 2023 aan de provincie Gelderland. Die 'geeft het terug aan de natuur'.

Het grote doel achter het natuurherstel is de provincie van het stikstofsot krijgen, net als de rest van het land. 'De natuur is eigenlijk het stoplicht dat nu, door de stikstofcrisis, op rood staat,' legt provinciewoordvoerder Rob Heetland (53) uit. 'Wanneer we weer goede biodiversiteit hebben, genoeg schone lucht en een goede, gezonde mix aan mineralen in onze bodem, dan kunnen we ook weer gaan bouwen. Daarvoor worden nu maar heel beperkt vergunningen verleend.'

Het Planbureau voor de Leefomgeving berekende vorig jaar dat mogelijk 100.000 hectare landbouwgrond in Nederland natuur moet worden, om de Europese natuurdoelen voor 2050 te halen. In dat jaar moet 40 procent van het Natura 2000-gebied in ons land onder de zogeheten kritische depositiewaarde liggen. In 2023 was dat 30 procent, blijkt uit cijfers van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Deze Europese wet- en regelgeving is bedoeld om de leef-

In Wolfheze

‘Rust en ruimte om onze boerderij blijven zo behouden’

Theo Jurrius (44) is de oudste zoon van boer Gerard Jurrius (1941-2023), die de Boschhoeve als laatste bestierde. ‘Tussen mijn vader en de provincie is altijd informeel contact geweest over de grond. Hij wist dat de provincie interesse had, nam contact op en zei: ik wil het wel verkopen.’

‘Akkerbouw levert nauwelijks iets op. Je doet het tegenwoordig vooral om de waarde van de grond vast te houden. Daarnaast is het op deze plek heel lastig: we hadden 81 hectare zandgrond. Zeker met de droge zomers van tegenwoordig heeft het dan helemaal geen zin om gewassen te gaan verbouwen. Daar komt nog bij dat ik twee broers heb. De gene die het bedrijf zou willen voortzetten, moet dus twee anderen uitkopen. Dat is een investering die je erg moeilijk terugverdient.’

‘We zijn blij met natuur als nieuwe bestemming. Er is vroeger wel overwogen om de grond te verkopen aan een agrarische partner, maar dan weet je niet wat je krijgt. Mijn moeder en ik wonen nog op het terrein. We zijn niet van plan de komende jaren te verhuizen. En nu blijven rust en ruimte om de boerderij, die midden op het land staat, behouden. Dat is een mooi vooruitzicht.’

Informatiebord meldt: naast natuurakkers komen er ook nieuw bos en nieuwe heide

Het grote doel is om de provincie Gelderland van het stikstofsot te krijgen

‘Heides verbinden is goed voor de planten en dieren’

omgeving schoner en gezonder te maken.

Nederland heeft dit doel in nationale wetgeving vastgelegd, en de provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering. ‘Er zijn verschillende knoppen waar wij als provincie aan kunnen draaien om het stoplicht weer op groen te krijgen,’ zegt Heetland. ‘Hier draaien we aan drie van die knoppen. Er stopt een boer, dat zorgt voor minder uitstoot. We verbeteren actief de bodem. En door natuurgebieden met elkaar te verbinden, wordt het Natura 2000-gebied hier als geheel robuuster.’

Projectleider Mekking legt uit wat tientallen jaren akkerbouw heeft gedaan met het land. ‘Zandgrond is een stuk minder vruchtbaar dan klei, dus ze hebben hier hard moeten werken om opbrengst te krijgen.’ Met andere woorden: er is behoorlijk bemest. ‘Begrijp me niet verkeerd, dat was het goed recht van de boer, maar het gevolg is zichtbaar in de bodem hier: die zit vol met fosfaat, bijvoorbeeld. Daar gaat nooit heide op groeien.’

Daarom plant de provincie gewassen die het fosfaat uit de bodem moeten halen. ‘Wintergerst, zomergerst en boekweit. En dan zonder bemesting, natuurlijk,’ zegt Mekking. Sommige akkers van de Boschhoeve worden natuurakkers, een voorbode van de toekomst van de boerderij. ‘Die mogen wat opbrengen, maar het hoeft niet. Het belangrijkste is dat er biodiversiteit komt, dat er muizen kunnen leven en roofvogels voedsel kunnen vinden.’

‘Als je met een ecooloog – ik ben dat zelf niet – over een natuurakker loopt, wordt die helemaal blij. Die ziet onkruid dat mij nog nooit is opgevallen en zegt dan zoiets als: kijk, akkersla, dat betekent dat het

hier heel goed gaat met de natuur.’

Natuur waarmee het goed gaat. Dat is ook het doel in Wolfheze. Tussen de omgehakte bomen staat een groot bord met uitleg over alle plannen: naast de natuurakkers komen er ook nieuw bos en nieuwe heide. De Europese Unie betaalt mee, getuige de vlag op het informatiebord.

‘Door de verschillende heidelandschappen te verbinden, komt er een robuuster landschap op de Veluwe. Dat is goed voor de bijzondere planten en dieren die er leven,’ zegt Mekking. Een voorbeeld: op de Doorwerthse Heide leven adders, maar het gaat slecht met die populatie. Ook op de andere heidevelden leven adders, maar die komen niet in contact met de adders van de Doorwerthse heide, door de akkergrond ertussen. ‘De Doorwerthse Heide is eigenlijk te klein. Als we delen met elkaar verbinden, kunnen de adders elkaar vinden, paren en de populatie versterken. Daarnaast is het goed voor de heide zelf als die in een groter gebied staat.’

Deze aanpak vraagt wel geduld. ‘Op deze plek, waar vroeger bomen stonden, zal waarschijnlijk relatief snel heide terugkeren. Over enkele jaren, verwacht ik. Maar op de voormalige akkers gaat het langer duren, die bodem is nog niet schraal genoeg. We kunnen het afgraven, maar dat is veel duurder. Een jaar of tien geleden hadden we dat waarschijnlijk gedaan, omdat we snel resultaat wilden. Nu wachten we liever: het is goed om de natuur zelf het werk te laten doen.’

Makking en Heetland lopen verder het terrein op, langs de omgehakte bomen en de voormalige akkergrond, naar de plek

‘Grootgrondbezitter zijn, daartoe zijn wij niet op aarde’

Omzetten landbouwgrond naar natuur

Nederland telde in 1990 grofweg 450.000 hectare natuur, berekende het ministerie van Landbouw dat jaar. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) kwam daar tot 2024 ruim 50.000 hectare voormalige landbouwgrond bij.

Het PBL meldt dat het tempo waarin dat gebeurt, niet hoog genoeg ligt om de nationale en Europese doelen te halen. Sowieso daalt het tempo waarin landbouwgrond wordt omgevormd tot natuur, ondanks afspraken om te versnellen tussen provincies en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

Boschhoeve is straks omgeven door natuur. ‘Mooi vooruitzicht,’ zegt zoon van boer Jurrius

waar nieuw bos komt. De Amerikaanse eik moet plaatsmaken voor soorten die wél bij het gebied horen: zomereik, berk en lijsterbes. ‘Dat zijn bomen die allemaal relatief veel licht doorlaten. Dat is goed voor de rest van de natuur. Geen licht is immers geen leven.’

De grond blijft niet in bezit van de provincie. ‘Wij zijn niet op aarde om grootgrondbezitter te zijn,’ zegt Heetland. ‘Wij zetten de grond om naar natuur, en daarna worden grote stukken land als deze weer verkocht aan partijen die de grond beheren. Met een kwaliteitsverplichting, zoals dat dan heet. Dat betekent dat zo’n partij zich dient te houden aan de regels

die bij de verkoop worden opgesteld over het beheer. Dat heide heide moet blijven, en bos bos, om maar wat te noemen.’

De verkoop gebeurt via openbare aanbesteding. Denkbaar kopers zijn organisaties als Natuurmonumenten, Geldersch Landschap & Kasteelen en Staatsbosbeheer, die veel ervaring hebben met landschapsbeheer. Maar, benadrukken Heetland en Mekking, ook particulieren mogen de grond kopen. ‘Het belangrijkste is dat de nieuwe eigenaar het beheer uitvoert volgens de afspraken die daarover worden gemaakt. Wie dat dan is, maakt niet zoveel uit.’

De verwachting is dat de verkoop vóór 2030 plaatsvindt, wanneer natuurgebied de Boschhoeve al volop groeit en bloeit. ✳